

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่องทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาถึงลักษณะโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือไม่ 2) เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของพระสงฆ์ต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปัจจุบัน พ.ศ. 2505 3) เพื่อเสนอรูปแบบโครงสร้างอำนาจวัดที่เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองปัจจุบัน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกเอากลุ่มตัวอย่างพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) จำนวน 420 โดยให้ตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และทัศนคติต่อโครงสร้างการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิทสเกล (Likert Scale) เพื่อให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติ

5.1 สรุปผลการวิจัย

สำหรับกรณีการวัดความรู้ความเข้าใจพบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการบริหารวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ดีมาก สังเกตได้จากค่าเฉลี่ยรวมซึ่งสูงมาก อยู่ที่ 2.763 และมีค่าเบี่ยงเบนอยู่ที่ .401 ซึ่งถือว่ามีความเบี่ยงเบนต่ำมาก

สำหรับทัศนคติของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 พบว่าพระสงฆ์ทั่วไปมีแนวโน้มเห็นด้วยกับข้อความที่เกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการบริหารวัด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (Mean) อยู่ที่ 3.7037 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) อยู่ที่ 1.1565

กรณีเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร ซึ่งผู้วิจัยมีสมมติฐานว่า “พระสงฆ์มีสถานภาพต่างกันจะมีทัศนคติต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารวัดแตกต่างกัน”

จากสมมติฐานดังกล่าวสามารถแยกประเภทของตัวแปรได้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ คือ สถานภาพที่แตกต่างกันของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงใหม่ เช่น นิกายที่ตั้งของวัด การศึกษา อายุพรรษา ตำแหน่งสมณศักดิ์ตลอดจนตำแหน่งทางการบริหาร และบุคลิกของเจ้าอาวาส
2. ตัวแปรตาม คือ ทศนคติที่มีต่อโครงสร้างอำนาจการบริหารวัด

ผลการศึกษาปรากฏว่า

1. อายุของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยพระสงฆ์ที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะมีความรู้มาก
2. สมณศักดิ์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงมีแนวโน้มที่จะมีความรู้มาก
3. ตำแหน่งการบริหารของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยพระสงฆ์ที่มีตำแหน่งบริหารสูงมีแนวโน้มที่จะมีความรู้มากกว่า
4. จำนวนพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยพระสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษามากมีแนวโน้มที่จะมีความรู้มาก
5. นิกายของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยพระสงฆ์มหานิกายมีความรู้มากกว่าพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย
6. ที่ตั้งของวัดที่พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามจำพรรษาอยู่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม ในข้อความที่ว่า “ประชาชนควรมีอำนาจฟ้องร้องพระสงฆ์ที่ละเมิดพระธรรมวินัย” โดยพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตเทศบาลมีแนวโน้มเห็นด้วยกับข้อความข้างต้นมากกว่าพระสงฆ์ที่อยู่นอกเขตเทศบาล
7. นิกายของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามจำพรรษาอยู่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการขอสร้างวัดโดยมิได้รับรองจากรัฐ โดยที่พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายเห็นด้วยกับการที่รัฐไม่ต้องรับรองมากกว่าพระสงฆ์มหานิกาย

8. สมณศักดิ์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยที่พระสงฆ์ที่สมณศักดิ์มีแนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในสมัยปัจจุบัน”

9. ตำแหน่งทางการบริหารของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดโดยที่พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งการบริหารมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในสมัยปัจจุบัน”

10. ที่ตั้งของวัดของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อโครงสร้างอำนาจการปกครองวัดโดยพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตเทศบาลมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในสมัยปัจจุบัน”

11. ตำแหน่งทางการบริหารของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติข้อที่ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ควรอิงกรอบพระธรรมวินัยในการตีความอธิกรณ์ต่าง ๆ” โดยที่พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งการบริหารตำแหน่งมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับข้อความข้างต้น

12. ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของเจ้าอาวาส โดยที่พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นด้วยกับข้อความที่ว่า “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสเป็นแบบอนุรักษนิยม”

13. สมณศักดิ์ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของเจ้าอาวาส โดยที่พระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสเป็นแบบอนุรักษนิยม”

14. อายุพรรษาของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกภาพของเจ้าอาวาส โดยที่พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับข้อความที่ว่า “บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสเป็นแบบอนุรักษนิยม”

5.2 ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างอำนาจการบริหารใน 2 ระดับ คือ

1. ระดับเหนือวัด

แม้ว่า ขอบข่ายการทำวิจัยจะเน้นที่รูปแบบวัด แต่เนื่องจากว่าโครงสร้างระดับที่เหนือวัดยังมีส่วนสัมพันธ์กับโครงสร้างการบริหารระดับวัดอยู่ เช่น อำนาจในการแต่งตั้งเจ้าอาวาส ผู้บริหารวัด อำนาจในการแต่งตั้งหรือถอดถอนตำแหน่งของพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ และอำนาจต่าง ๆ สายการบริหารที่อยู่เหนือระดับวัด เป็นต้น ระดับเหนือวัดขึ้นไปจนรวมเป็นองค์กรสงฆ์ กล่าวคือ มหาเถรสมาคมควรมีการกระจายอำนาจให้สงฆ์ในระดับที่เล็กลง เช่น ภาคหรือจังหวัด หรืออำเภอ หรือแม้กระทั่งตำบล โดยขึ้นอยู่กับสภาพที่สามารถสอดคล้องดูแลพระสงฆ์ในเขตปกครองของตน เป็นอย่างดี ซึ่งองค์กรที่แยกย่อยมาอาจสอดคล้องคล้ายกับมหาเถรสมาคมแต่ประจำหน่วยจังหวัด หรืออำเภอ หรือตำบล สามารถดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ด้วยความเป็นอิสระ เช่น การศึกษา การแต่งตั้งยกย่องพระสงฆ์ที่ทำคุณงามความดี และการตัดสินชี้ขาดปัญหา ข้อพิพาทกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตปกครองของตน ได้โดยไม่จำเป็นต้องให้อำนาจที่มหาเถรสมาคม และเพื่อความคล่องตัว และเป็นธรรมพระสงฆ์ในเขตนั้น ๆ ควรยึดหลักกรรมวินัยเป็นหลักในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ

อย่างไร ก็ตาม ในกรณีที่พระสงฆ์ในเขตปกครองระดับย่อยลงไปนั้น ไม่สามารถตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น หรือไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ด้วยตัวเองจึงเป็นหน้าที่ที่มหาเถรสมาคม องค์กรสงฆ์ส่วนกลางเข้าไปช่วยเหลือ และหากกรณีใดที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งโดยตรงและทางอ้อมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระดับเหนือวัดจากเดิมที่เป็นมหาเถรสมาคมองค์กรเดียวแล้วส่งงานไปตามสายงานทำให้เกิดความล่าช้าและในทางปฏิบัติทำให้พระสงฆ์และประชาชนที่อยู่ในเขตนั้นรู้สึกอยู่ห่างไกลจากปัญหาของตน ทั้งนี้เพราะไม่มีความสามารถในการแก้ปัญหาและอำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ส่วนกลาง จึงทำให้พระสงฆ์และประชาชนในเขตนั้นขาดความสนใจและอาจถึงกับละเลยที่จะเข้ามาแก้ปัญหาและพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในเขตของตน

2. ระดับวัดหรือต่ำกว่าวัด

จะเห็นได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยในการที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง โดยเน้นไปที่การกระจายอำนาจตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับล่าง นั่นคือระดับวัด เน้นอนพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังเห็นด้วยกับการที่จะให้มีมหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสงฆ์สูงสุดปกครอง แต่นั่นมิได้หมายถึงการรวมอำนาจทุกอย่างไว้ที่เดียว หรือการส่งงานมาเป็นสายงานในทุก ๆ เรื่อง

การปกครองสงฆ์เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและหากอยู่ในโครงสร้างที่ไม่สามารถรับรู้และเข้าใจปัญหาของพื้นที่ห่างไกลได้ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาดในการตัดสินใจได้ ส่วนโครงสร้างระดับที่ควรทำให้เหมาะสมและมีคุณภาพแท้จริง คือ โครงสร้างระดับวัด หรืออาจเป็นต่ำกว่าวัด ซึ่งผู้วิจัยหมายถึงสมาชิกที่อยู่ภายในวัดและรวมทั้งชุมชนที่อยู่รอบวัด ซึ่งมีหน้าที่ในการอุปถัมภ์ค้ำชูวัด การที่อำนาจเจ้าอาวาสมาจากส่วนกลางโดยโครงสร้าง หรือโดยนิตินัยอาจเป็นส่วนหนึ่งในการตัดโครงสร้างอำนาจของชุมชนหรือสมาชิกภายในวัดทั้งหมด เน้นอนเพื่อความสะดวกเรียบร้อยจำเป็นจะต้องมีเจ้าอาวาสและมีอำนาจในการดูแลพระสงฆ์ภายในวัด

อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ที่ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เห็นว่าอำนาจของเจ้าอาวาสมีมากเกินไปฉะนั้นอาจเกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิด ควรมีการคานอำนาจหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจ ด้วยรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเลือกสรรผู้ที่จะมาเป็นเจ้าอาวาสด้วยวิธีการใหม่เอาการศึกษาหรือคุณธรรมเป็นหลัก หรือ จัดให้มีคณะกรรมการวัดเพื่อตรวจสอบดูแล เป็นต้น วิธีการเหล่านี้หากเกิดขึ้นในมิติของอำนาจที่มาจากศูนย์กลาง โดยการตัดสินใจเกิดขึ้นจากส่วนกลางอาจไม่สามารถปฏิบัติได้และในที่สุดอาจกลับถูกรอบงำด้วยผู้ที่อยู่สูงสุดในโครงสร้างอำนาจระดับวัดหรือเหนือวัดขึ้นไป

คณะกรรมการวัดเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้วและสามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดีในโครงสร้างระดับวัด แต่ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนของวัดนั้น ๆ เข้ามามีสิทธิในทางนิตินัยอย่างเหมาะสม โดยมีการรองรับจากองค์กรสงฆ์สูงสุด พระสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ ของพระสงฆ์ถือเป็นนิมิตหมายที่ดี แต่หากขาดความเข้าใจและใส่ใจในปัญหาของสงฆ์อย่างแท้จริงแล้วอาจเข้ามาด้วยหวังผลประโยชน์หรือหวังที่จะทำลายสงฆ์ก็เป็นได้ ฉะนั้นการมีนิยามกำหนดความหมายของชุมชน หรือ คุณลักษณะของชุมชนเพื่อเข้ามาร่วมกิจกรรมของสงฆ์ ตลอดจนขอบเขตอำนาจที่เหมาะสมชัดเจนจึงเป็นสิ่งที่ควรริเริ่มทำอย่างเร่งด่วน อนึ่งการกำหนดความหมายนิยามของชุมชนให้ชัดเจนยังช่วยให้รองรับโครงสร้างอำนาจของชุมชนที่มีอยู่ในระดับวัดในทางนิตินัยให้ชัดเจน